

УДК 655.262.2.026.12

З.М. Сельменська, С.М. Комар
Українська академія друкарства

МОДУЛЬНА СІТКА В ДИЗАЙНІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Розглянуто історичні аспекти створення та використання модульної сітки для багатоколонкових видань. Проаналізовано способи класифікації модульних сіток та їх застосування для конструювання і верстки сучасних періодичних видань з метою оптимізації й автоматизації цих процесів.

Модульна сітка, дизайн, конструювання, періодичні видання

В епоху інформатизації суспільства сучасні засоби комунікації потребують високої культури подання інформації – розроблення логічних і візуальних рішень, спрямованих на впорядкування великих обсягів інформації, подання її у максимально зручному для сприйняття вигляді [2].

Нині все більшої популярності набувають принципи модульної організації періодичних видань, зокрема газетно-журнальних. Функціональна зручність при роботі з модульною сіткою забезпечує доволі простий вихід з проблеми проектування друкованих видань і концептуально вирішує їх з найменшими часовими затратами. Тобто, застосування модульної сітки оптимізує процес підготовки видань до друку.

Модульна сітка є одним з найефективніших способів надання чіткої візуальної структури та визначає зв'язки між елементами композиції. Модульне проектування дозволяє гармонійно структурувати інформацію. При використанні його сторінки видань стають виразними в своєму оформленні, відзначаються єдністю та цілісністю [3].

Модульна сітка визначає дизайн майбутнього макета та місце розміщення колонцифр, тексту, ілюстрацій, заголовків і рядків з прізвищем автора на початку чи в кінці статті. Служить каркасом, що накреслює розміщення елементів на сторінці та являє собою систему вертикальних і горизонтальних ліній. На відміну від звичайних макетних аркушів будується з урахуванням встановлених пропорцій і забезпечує вирішення завдань художнього конструювання.

Сітка зовсім не розцінюється як беззастережно основний метод графічного конструювання. Чимало найдосвідченіших сучасних художників-оформлювачів, навіть у Швейцарії та Німеччині, де зародився цей метод, створює чудові композиції, не вдаючись до її допомоги. Однак цілком очевидно, що модульне конструювання взагалі і сітка зокрема настільки активно впливають на процес конструювання, що не зважати на них не можна. Аби показати ефектив-

ність застосування сітки і різноманітність її форм, нами проаналізовано роботи декількох найвідоміших художників-оформлювачів, творчість яких відображає широкий спектр сучасного дизайну. Це допоможе оцінити переваги і зрозуміти вади модульного конструювання. Саме тому маємо численні приклади залежності між конструюванням і технологією друкування.

Сьогодні щодо визначення поняття «сітка» існує декілька думок, як-от: модульна сітка є координатною зі заздалегідь визначеним форматом, рівним полосі і пропорції модуля;

сітка використовується як розмітка сторінки, що звужує її застосування для простого впорядкування елементів верстки;

сітка може бути тільки частиною модульного проекту, а може й не бути включеною в саму модульну систему.

Сітка займає місце геометричної структури, що повторюється у виданні, а модульна система — це сукупність сітки і правил позиціонування друкарського матеріалу (текстового та ілюстративного). У модульній системі наявність сітки обов'язкова, але вона може бути і немодульною. Процес використання модульної системи в дизайні багатополосного видання називається модульним проектуванням.

Звертаючись до історії створення та використання модульних сіток, слушно нагадати, що модульним конструюванням періодичних видань займалися відомі художники-оформлювачі Карл Герстнер, Массімо Віньєллі, Віллі Флекхауз, Уіл Хопкінс та інші. Так, Карлом Герстнером розроблено багатофункціональну сітку, яка являє собою шестиколонник з накладеним на нього чотириколонником, що дає змогу вибрати шість, чотири, три або дві колонки, а також передбачає можливість оригінального п'ятиколонкового макета. Массімо Віньєллі створив просту триколонкову сітку, що забезпечує небагато варіантів складання, проте вважається найбільш типовою журнальною сіткою. При чіткому поділі по вертикалі вона дозволяє розміщувати ілюстрації всіх необхідних розмірів і пропорцій, щоб суттєво і достатньо урізноманітнити макет. Віллі Флекхаузом запропоновано використання однієї з найвідоміших дванадцятиколонкової сітки, що пристосована для полос великого формату. Дрібна клітка сітки передбачає ширину, яка, ймовірно, ніколи не використовуватиметься, але при з'єднанні колонок сітки гарантує працю з шести-, чотири-, три- і двоколонковим набором. Дев'ять горизонтальних перетинів у поєднанні з вертикальними створюють цілу систему координат для розміщення графічного матеріалу та тексту. Уіл Хопкінс використовував дванадцятимодульну сітку при конструюванні багатьох ефектних розворотів для журналу, а також для верстки полос меншого формату [4].

Модульне конструювання незамінне при проектуванні та оформленні періодичних газетно-журнальних видань. Тому дослідження його та використання модульних сіток для оптимізації процесів верстки й макетування залишається важливим для дослідження. Завдяки модульності друкованому виданню

притаманні композиційність, єдність стилю, постійність місцезоташування однотипних компонентів чи елементів та рівність їх розмірів. Пропорційність, розмірність, поєднання частин й інші принципи створення композиції, відображені в модульній сітці, сприяють художньому конструюванню.

Побудову модульної сітки можна розглядати як важливий творчий аспект макетування, оскільки саме вона є архітектонічною основою композиції майбутнього видання. Якісну, гармонійну та функціональну модульну структуру можна отримати, якщо детально розробити концепцію. Отже, на етапі планування конструкції модульної сітки потрібно чітко враховувати індивідуальні властивості видання: обсяг, формат складання, кількість і формат текстових колонок; особливості тексту – співвідношення обсягу, кегля та гарнітури шрифту і формату полоси складання; систему рубрикації, принцип верстки, наявність підзаголовків, таблиць, діаграм, вказівників, ілюстрацій та інших елементів. Певні вимоги до цілісності графічної композиції висувають тип видання, його вид та конструкція, оскільки в книжкових та журнальних виданнях вона має прослідковуватись у межах розвороту, а в газетних – у межах полоси складання.

На основі аналізу складу і структури сітки, у тому числі модульної, сформовано типологічні ознаки та запропоновано поділ сіток на окремі класи. Загалом їх можна умовно поділити на п'ять класів та виокремити за певними критеріями [1]. Перший з них – ступінь деталізації сітки. Чим більше деталізована сітка, тим точніше враховані пропорції графічного матеріалу, краще позиціонуються елементи складання та збільшується кількість варіантів розміщення ілюстрацій, тексту й інших елементів полоси. Деталізувати сітку, тобто зменшувати модулі, можна до безкінечності. Зважаючи на це, за ступенем ділення можна виділити три групи сіток: малої, середньої та підвищеної деталізації. Другим критерієм є наявність або відсутність розмежувального простору між модулями, який організовує інтервальні сітки. За цією ознакою їх можна класифікувати як колажні або безінтервальні (без розмежовувачів), колонні (з вертикальними розмежовувачами) та модульні (з розмежуванням блоків по горизонталі і вертикалі).

Модульна сітка видання є симетричною конструкцією, проте може стати основою як для асиметричної динамічної верстки, так і для симетричної скрупульозної та монотонної. Тому модульну сітку слід розглядати в поєднанні з принципами та правилами верстки, що класифікують її як симетричну чи асиметричну.

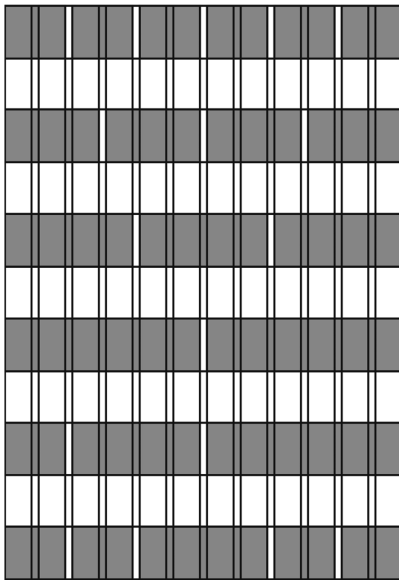
За внутрішнім ритмом сітки класифікуються як рівномірні та прогресивні. Рівномірні складаються з однакових модулів, що зберігають статику в розташуванні, але при цьому не змінюються високі динамічні характеристики макета і власний ритм. Поділ полоси модулями різних типів і розмірів створює ритмічно-диференційовану або деконструктивну. До того ж структури можуть відповідати центрально-симетричній або дзеркально-симетричній структурі з чотирма осями дзеркальної симетрії, чи бути усвідомлено асиметричними, або

умовно симетричними структурами з діагональною віссю дзеркальної симетрії, або з віссю симетрії перенесення. Ще одним варіантом складних прогресивних сіток є повністю асиметричні структури. Кожна з цих систем має свої форми виразу, власну візуальну мову.

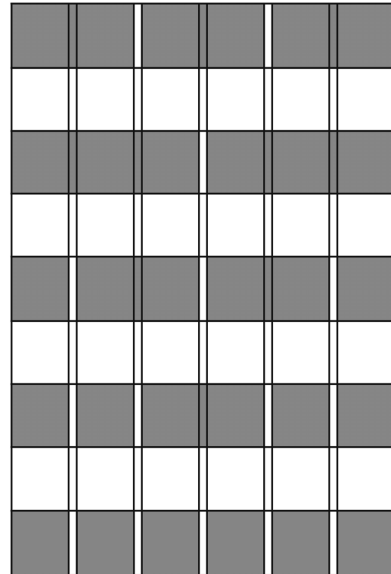
Часто для конструювання газетно-журнальних друкованих видань використовується не лише одна модульна сітка, а поєднання їх шляхом накладання двох, трьох. За цим критерієм сітки класифікують як елементарні та складені. Елементарні об'єднують у собі елементарні блоки-модулі, складені – одразу декілька структур. Використання комбінованих сіток ускладнює роботу дизайнера, проте водночас збагачує дизайн майбутнього видання.

Виходячи з вищеперерахованих критеріїв модульної сітки, можна визначити найоптимальніший варіант для модульного конструювання газет і журналів. Базуючись на проведеному аналізі газетних видань, розповсюдженням і зручним форматом є А3 з шестиколонковою версткою. Враховуючи це, найзручнішим для читання є текст, набраний кеглем 8–9 пунктів, з максимальною довжиною рядка 4 квадрати, що становить приблизно 45 знаків у рядку.

При конструюванні макета для газетного видання доцільним вбачається використання елементарної модульної сітки колонкового типу, що містить 12 вертикальних блоків (див. рисунок). При цьому розмір модуля по вертикалі не є фіксованим й обумовлюється лише обсягом завершуваної інформації.

а

б

Оптимальний варіант модульної сітки для продукції:

а – газетної (формат газети А3 або «таблоїдний»);

б – журнальної (як приклад, середній формат 70x100/16)

Використання дванадцятиблочної модульної сітки дозволяє шляхом об'єднання модулів отримувати одно-, дво-, три-, чотири-, п'яти- та шестиколонкову верстку (рис. а). У свою ж чергу колонки (формат колонок) можуть бути як співрозмірними, так і різними за шириною, акцентуючи тим самим увагу на найважливішій інформації.

Що стосується журнальної продукції, то вона друкується форматом 70x100/16. Шрифтове оформлення журналів рекомендовано обмежити 1–3 гарнітурами з використанням широкого асортименту їх накреслення; основний текст при цьому складається кеглем 9–10 п., допускається 8 п. при довжині рядка до 5 кв. Такий формат найбільш зручний для сприйняття інформації при дво- та триколонковій верстці, для реалізації якої необхідна побудова шестиблочної елементарної модульної сітки колонкового типу. Така структура сітки дозволить легко перемакетувати основний текст на дві або ж три колонки, групуючи (перегрупуваючи) модулі – отримати шести-, п'яти- і чотириколонкову верстку для розміщення, наприклад, рекламних матеріалів (рис. б).

Проаналізувавши систему модульного конструювання газетно-журнальних видань, можна стверджувати, що використання модульної сітки як інструмента дизайнера дозволяє формувати композиційну стійкість видання з багатоваріантністю його верстки й одночасно залишає місце для художньої творчості дизайнера. Використання сітки забезпечує автоматизацію процесу верстання та оптимізує і скорочує загальний час на додрукарську підготовку багатоклонкових видань.

1. Лаптев В. Модульные сетки: проектирование многополосных изданий / В.Лаптев. – М.:Рип-Холдинг, 2007. – 204 с. 2. Сельменська З.М. Ортодизайн періодичних видань: тези доп. наук.-техн. конф. проф.-викл. складу, наук. працівн. і асп.; Львів: Укр. акад. друкарства, 2011. – С.36. 3. Сельменська З.М. Основні етапи роботи з модульною сіткою: тези доп. наук.-техн. конф. проф.-викл. складу, наук. працівн. і асп. / З.М. Сельменська, С.М. Комар. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2011. – С.37. 4. Херлберт А. Сетка: модульная система конструирования и производства газет, журналов и книг /А.Херлберт; пер. с англ. И. А. Ковалевой, И. М. Паперной. – М.: Книга, 1984. – 108 с.

МОДУЛЬНАЯ СЕТКА В ДИЗАЙНЕ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ

Рассмотрены исторические аспекты создания и использования модульной сетки для многоколоночных изданий. Проанализированы способы классификации модульных сеток и их применение для конструирования и верстки современных периодических изданий с целью оптимизации и автоматизации этих процессов.

GRID IN DESIGN OF PERIODICALS

The paper presents the historical aspects of designing and using a grid for multi-column publications. We have analyzed the ways of classification of grids and their application for design and layout of modern periodicals in order to optimize and automate these processes.

Стаття надійшла 02.09.2014